

Posudek vedoucího na práci Tomáše Kopečného *Jus post bellum – spravedlnost po válce* (2012)

Jakub Jirsa

Hlavním zájmem Tomáše Kopečného (dále autor) je dosud nejméně probádaná část teorie spravedlivé války – spravedlnost při a po ukončení války (*jus post bellum*); autor se snaží o zmapování jednotlivých aspektů *jus post bellum* a zároveň jejich vazeb na dvě předchozí části teorie spravedlivé války.

Shrnutí práce

Po přehledném úvodu, který čtenáře seznámí s rozvrhem práce a významy nejdůležitějších pojmů (s. 1-5), autor přechází k nastínění tří základních pohledů na válečný konflikt: realismus, pacifismus a moderní verzi teorie spravedlivé války (s. 6-12). Zbývající část první kapitoly představuje důležitý koncept celé práce, tzv. minimální spravedlnost (s. 12-15). Druhá kapitola rekapituluje základní body teorií *jus ad bellum* a *jus in bello* (s. 16-33). Autor se soustředí na moderní interpretace (zejm. Walzer a Rawls) a ve výsledku jde o přehled, který stručně představuje jednotlivé argumenty těchto dvou částí teorie spravedlivé války.

Samotné *jus post bellum* je věnována třetí, nejkompexnější kapitola (s. 34-49). Kapitola se věnuje především tématům uzavírání míru (s navazujícím tématem kritérií spravedlivého ukončení či pokračování války, které je zpracováno v příloze, s. xii-xiii), kompromisu a tzv. přechodné spravedlnosti (transitional justice). Autor kladu důraz na kompromis jako zdroj možného míru a tedy bezpečnosti, která zakládá možnost primárních práv (s. 35). Hlavním problémem, který autor zpracovává, je nutný vztah *jus post bellum* k předchozím dvěma částem teorie spravedlivé války na straně jedné a z něj plynoucí náročnost (až nemožnost) dosažení spravedlnosti na straně druhé (s. 39 a násl.). Závěr (s. 50-53) pak shrnuje jednotlivé body práce, nepřináší již nic nového, jelikož hlavní část práce byla odvedena ve třetí kapitole.

Obecné hodnocení

Autor si zvolil nelehké téma pohybující se na hranici mezi politickou vědou a filosofií. Domnívám se, že velmi dobře prokázal znalost relevantní moderní literatury, a zároveň schopnost na základě této literatury formulovat vlastní argumenty a závěry. Zejména postřehy (často bohužel fragmentární) o postavení *jus post bellum* v rámci celé teorie spravedlivé války (kap. 3.1.3) považuji mnohdy za originální a hodné dalšího rozpracování. Práce má podle mne dva obecné problémy: (i) v momentech, kdy se vyskytne zajímavé filosofické téma, nenabízí podrobný rozbor či filosofickou argumentaci, ale mnohdy jen obecné a rychlé shrnutí možných přístupů či jen rekapitulaci problému (viz níže v konkrétních bodech hodnocení); (ii) text se až příliš často nachází za hranicí oboru filosofii v doméně politické vědy. Domnívám se, že práce by byla výbornou bakalářskou prací v oboru politologie, ale i vzhledem k oborové příslušnosti nemohu navrhnout jiné hodnocení než **velmi dobře**.

Konkrétní problémy práce

Přehled základních teorií (realismus, pacifismus, teorie spravedlivé války) je velmi stručný (zejména pokud se zmíní autoři počínaje Thúkýdidem či Hobbesem a končí se u Rawlse) a stranou

zůstávají téměř všichni autoři rozvíjející teorii spravedlivé války ve středověku a raném novověku (např. Augustin, Akvinský, Grotius, Suárez, Vattel či Vitoria; výjimkou je krátké shrnutí ve dvou odstavcích na s. 10-11). Je zřejmé, že autorovi jde především o moderní koncepci teorie, resp. její verze zastávané Walzerem a Rawlsem. Nicméně absence myšlenek klasiků celé teorie je v této kapitole jednou z možných výtek.

Standardně problematické je vymezení jistých hranic tzv. „minimální spravedlnosti“ (s. 12 a násl.). Autor se snaží minimální spravedlnost vymezit pomocí lidských práv, což podle mne pouze posouvá problém k ospravedlnění či fundaci jisté koncepci lidských práv. Ve výsledku se tedy dovíme, že minimální spravedlnost by měla zaručovat lidská práva, která mají různé koncepce a odůvodnění, avšak zůstává nejasný ať už obsah minimální spravedlnosti či její zakládající princip (nebo principy).

V okamžiku, kdy se autor pustí do více filosofických témat (např. rozdíl mezi záměrem a motivem na s. 19-20 či u tématu svobodné volby na s. 29-30), tak je zjevné, jak problematická je popisná stručnost celého textu. Například rozdíl mezi záměrem a motivem, který je představen jako Walzerova chyba, by bylo dobré rozpracovat i s ohledem na problémy, které autor sám v této pasáži zmiňuje (klam apod.). Stejně tak u otázky svobodné volby by bylo dobré alespoň odkázat na relevantní literaturu a odůvodnit podmínky, za kterých již rozhodnutí není svobodné. Podobně problematická je i argumentace ohledně vztahu „zachování základů morality“ (viz výše problémy s vymezením „minimální spravedlnosti“) a nekonkretizovaných „abstraktních ideálů dokonalé spravedlnosti“ (s. 36 a násl.). Autor vlastně upřednostňuje pragmatické pojetí norem spravedlnosti oproti „ideálům“, avšak není příliš jasné, co těmito ideály míní, ani jak je konstituován jím zmiňovaný „základ morality“.

Ke konkrétním argumentům ohledně vztahu hodnocení individuálních aktérů v případě *jus in bello* a celkového hodnocení přístupu států (či obdobné instituce) v případě *jus ad bellum* na str. 30-31 lze namítnout následující: autor by měl odůvodnit své tvrzení, že není rozdíl mezi vojákem, který do armády strany, jež porušila podmínky *jus ad bellum*, dobrovolně vstoupil před vypuknutím války, resp. porušením těchto podmínek, a tím, kdo vstoupil až v průběhu nespravedlivé války (s. 30); vztah práva a morálky je chápán velmi jednoznačně a povrchně (s. 30); není jasný vztah úmyslů jednotlivce a nespravedlnosti války – jaký mají úmysly jednotlivce vztah k hodnocení jeho válečné činnosti z hlediska *jus in bello* (s. 31)?

Konkrétní formy vypořádání se s minulostí (trest či odpuštění, s. 44 a násl.) jsou spíše jen zmíněny, než aby byly rozpracovány do podrobností, nicméně i tyto zmínky vystihují přednosti a nedostatky zmíněných přístupů. Překvapující je však absence podrobnější zmínky o dnes velmi rozšířeném způsobu vyrovnání se s problematickou společnou minulostí, kterým jsou různé komise (TRC v Jižní Africe, komise ve Rwandě apod.). Ty mohou být samozřejmě kombinovány s výše uvedenými formami vypořádání se s minulostí.

Z formálního hlediska lze práci vytknout nejednoznačnost ve stylu přepisu řeckých jmen (Thúkýdidés vs Aristoteles) a nepřehledné stránkování přílohy.

Praha, 27.8.2012